

TÜRK

2022, Yıl/Year: 10, Sayı/Issue: 30, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 24.07.2022

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 22.08.2022

Sayfa / Page: 155-168

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

 Dr. Öğr. Üyesi Sertan ALİBEKİROĞLU

Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
alibekiroglu@gantep.edu.tr

OSMANIYE İLİ MERKEZ AĞZINDAN SÖZ DERLEMELERİ

Öz

Türkiye’de bir program dâhilinde halk ağzından söz derlenmesi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanır. Derlemeler sayesinde Türkiye Türkçesinin söz varlığının ortaya konmasının yanı sıra yabancı sözlere karşılıklar bulunması, Türkçenin unutulmuş sözlerinin canlandırılması sağlanmıştır. Halk ağzından derlemeler sonucunda Türkçenin söz yapımı, söz dizimi ile Türkiye Türkçesindeki anlam değişimleri gibi pek çok bilgiye de ulaşılmıştır. Coğrafi ve tarihi derinliği geniş olan Türkçenin ağızlarından derlemeler oldukça uzun bir sürede gerçekleşmiştir. Uzun süren derleme çalışmaları yaygın bilinen adıyla Derleme Sözlüğü adı altında yayımlanmıştır. Bu sözlükte yaklaşık 600 bin madde başı söz bulunmaktadır. Derleme Sözlüğü Türkiye Türkçesinin söz varlığı ile ilgi şimdiye kadar hazırlanmış olan en kapsamlı sözlük durumundadır. Bununla birlikte Derleme Sözlüğü’ne dâhil olmayan pek çok sözün varlığı, genelde “...derleme sözlüğüne katkılar” ifadesi içeren pek çok çalışmadan anlaşılmaktadır. Bu çalışma Osmaniye merkez ağzına ait olup Derleme Sözlüğünde yer almayan ya da yer alıp da Osmaniye merkez ağzındaki anlamı sözlükte bulunmayan sözler ile bazı deyimlerin Türkçenin söz varlığını tespit çalışmalarına katkı sunması amacıyla yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkiye Türkçesi, Osmaniye merkez ağzı, halk ağzından derleme, Derleme Sözlüğü.

LEXICAL COMPILATIONS FROM THE CENTRAL DIALECT OF OSMANIYE PROVINCE

Abstract

The compilation of lexical elements from the Anatolian Turkish dialects within a program in Turkey dates back to the first years of the Republic. Thanks to the compilations, in addition to revealing the vocabulary of Turkey Turkish, it was ensured that foreign words were found and forgotten Turkish words were revived. Another aim of these activities was to find Turkish equivalents for foreign words used in standard language. These compilations from the dialects provided a deeper insight into Turkish syntax and semantic changes. Compilations from the dialects of Turkish, which has a wide geographical and historical depth, took place in a very long period time. Long-term compilation studies were published under the common name of “Derleme Sözlüğü” (Dictionary of Anatolian Turkish Dialects). There are approximately 600 thousand main entries in this dictionary. “Derleme Sözlüğü” is the most comprehensive dictionary prepared so far regarding the vocabulary of Turkish. However, the existence of many words that are not included in the “Derleme Sözlüğü” is generally deduced from many studies whose title includes the expression “...contributions to the Derleme Sözlüğü”. This study was carried out in order to contribute to the studies of determining the vocabulary of the Turkish language of the words and some idioms that belong to the central dialect of Osmaniye and are not included in the Derleme Sözlüğü or that do not exist in the dictionary of the central dialect of Osmaniye.

Keywords: Turkish, Osmaniye central dialect, compilation from dialects, Dictionary of Anatolian Turkish Dialects.

Giriş

Bir dilin söz varlığının tespiti o dilin tarihi ve coğrafi derinliğini, bu derinliklerde etkilendiği diller ile bu etkilenmelerin nedenlerini, boyutlarını tespit etmek ve dilin kendi dinamiklerini anlayabilmek vb. açılardan önemli olan çalışmalardan biridir.

Türkiye Türkçesinin söz varlığının tespiti için derlemeler genel olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan dilde sadeleşme, başta Arapça ve Farsça olmak üzere Türkçedeki yabancı sözlere karşılıklar bulma düşüncesine dayanmaktadır. Bununla birlikte Türkçenin kendi dinamiklerinin, tarihi sürecinin, etkilediği ve etkilendiği dillerin tespiti vb. gibi Türk dilinin öğrenilmesi, anlaşılması konularında önemli bir yere sahiptir. Derleme çalışmalarındaki önemli noktalardan biri de yabancı sözlere Türkçe karşılıkların bulunması ile birlikte unutulmak üzere olan pek çok Türkçe sözün canlandırılmasını sağlamasıdır.

Türkiye Türkçesinin söz varlığının derlenmesi Cumhuriyetin ilk yıllarına, hattâ Milli Mücadele yıllarının başlarına kadar uzanmaktadır. 1920’li yıllarda Maarif Vekilliği, Hars Müdürü olan Besim Atalay’ın başında bulunduğu bir heyet derleme faaliyetlerini başlatmıştır. 1928’de kurulmuş olan Dil Encümeni de derleme faaliyetlerine ivme kazandırmış, R. Hulûsi Özdem’i bu amaç için görevlendirmiştir. 1920-1930 yılları arasındaki çalışmaların sonuçları 1932 yılında “Ana

Dilden Derlemeler” adı altında Hamit Zübeyir (Koşay) ve İshak Refet (İşitman) tarafından bir sözlük halinde yayımlanmıştır (Korkmaz, 2000: 583; Uzun, 2017: 111; Güzel, 2019: 56; Büke, 2020: 133). Bu çalışmanın devamı “Ana Dilden Derlemeler 2” adıyla 1952’de yayınlanmıştır (Korkmaz, 2000: 13).

12 Temmuz 1932 tarihinde kurulan Türk Dil Kurumu’nun¹ üzerinde durduğu konuların başta gelenlerinden biri de hem yazılı Türk dili yadigârlarından hem de halk ağzından Türkçe kökenli sözlerin derlenmesidir. Bu sözlerin derlenmesi sayesinde Türkçedeki yabancı sözlere karşılıklar bulmak ve Türkçenin söz türetme yollarını canlandırmak, geliştirmek hedeflenmiştir (Uzun, 2017: 111). Bu hedefler doğrultusunda TDK, 21 Kasım 1932’de Söz Derleme Talimatnamesi’ni yayımlar. 1933 başlarından itibaren çalışmalar başlar ve 1933-34 yıllarında derlenen 153.000 söz 1939-1951 yılları arasında dört cilt halinde *Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi* adıyla basılır 1952-57 arası iki cilt daha ilave edilen bu birinci derleme çalışması 1957’de tamamlanır (Bulut, 2018: 175; Uzun, 2017: 111). 1932-34 arasında gerçekleşen birinci derlemenin verileri üzerinde çalışmalar ve bu verilerin yayımlanması devam ederken, 1952’de başlayan ve 1959’a kadar devam eden ikinci derleme çalışması ile 450 bin söz daha derlenir; her iki derlemeden elde edilen sözlerin birleştirilmesi ile elde edilen malzemeden hareketle toplamı 12 cilt olarak planlanan ve 600 bin söze dayanan *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* oluşturulmuştur (Uzun, 2017: 112; Büke, 2020: 133).

Halk ağzından bu ilk derlemeler Türk dili uzmanlarından oluşan heyetlerce planlanmış, bu heyetlerin üyeleri ile birlikte neredeyse halkın tamamının derleme seferberliğine katılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda başta Arapça ve Farsça sözler olmak üzere yabancı sözler derlemelerin yapıldığı yıllarda hemen her gün radyoda, ulusal ve yerel basında ilan edilmiş; ilan edilen sözlerin Türkçe karşılıklarını bilenlerin bunları il ve ilçe merkezlerinde bulunan dil heyetlerine ulaştırmaları istenmiştir. Özellikle yerel gazete ve dergilerin halk ağzından derlemelerde oldukça büyük katkısı olmuştur (Uzun, 2017: 112-113).

Derleme Sözlüğü hazırlanmasının konunun uzmanları gözetiminde olmakla birlikte bir seferberlik şeklinde halkın hemen her kesiminin gönüllülük esasına dayalı çabalarıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Kısaca, ilk derleme çalışmalarında yöntem olarak uzman-gönüllülük ilişkisi kullanılmıştır (Özmen, 2010: 204). İmkânları sınırlı bir radyo ile ulusal ve yerel basın daha çok karşılıkları aranan yabancı sözlerin Türkçe karşılıklarını bulmak amacıyla günlük listeler yayımlanmış, bu listelerdeki sözlere karşılıkları halktan hemen herkes tespit edebildiği kadarıyla il ve ilçelerde görevli dil heyetlerine ulaştırmıştır. Derlemelerin bu şekilde yapılarak, dönemin imkân ve şartları düşünüldüğünde, aslında en hızlı ve geniş bir alanda uygulanabilecek bir yöntemle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sağlıklı veriler toplanması açısından bazı olumsuzluklar barındırdığı da görülmektedir. Örneğin bazen derleyicilerin dil bilim, dil bilgisi ve dil olarak Türkçe hakkında yeterli bir bilgisi olmamasından; hattâ çoğu zaman gönüllülerin okuryazar olmamasından² kaynaklı nedenlerle derlenen sözlerin anlamları ve kavram alanlarının

¹ İlk kuruluş adı: Türk Dili Tetkik Cemiyeti.

² Bu konuda yapılan çalışmalarda verilen rakamlar düşünüldüğünde Cumhuriyetin ilk yıllarında okuryazar oranı oldukça azdır: “Cumhuriyet döneminde yapılan ilk sayıma göre (28 Ekim 1927) toplam nüfus 13.648.720 kişiydi; okuryazarlık oranı ise %10,5’tir. Yukarıdaki veriler (1927 yılında %10,5 ve 1897’de en çok %13,18) ışığında, Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda okuryazarlık oranının yaklaşık %6 dolaylarında olduğunu söylemek abartı olmaz sanıyorum çünkü Cumhuriyet kurulduktan sonra Trablusgarp, Balkan, I.

anlaşılmasında güçlükler doğurmuştur. Aynı zamanda doğru bir telaffuz tespit etmek, transkripsiyon harflerinin bilinmemesi vb. nedenlerden dolayı pek de mümkün olmamıştır (Özmen, 2010: 207).

İlerleyen zamanlarda Türkiye’de üniversitelerin kurulması ve üniversiteler bünyesinde filoloji, Türk Dili ve Edebiyatı ile tarih bölümlerinde yetişen dil, dilbilim, tarih vb. disiplinlerde öğrenim görmüş, genel olarak bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri ile bu yöntem ve tekniklerin yanı sıra özelde de Türk dili araştırma ve yöntemlerini bilen uzman ve akademisyenlerin yetişmesi sonucunda Türkiye Türkçesi söz varlığı ve ağızlarının araştırılması farklı bir yola girmiştir. Derleme çalışmalarının bilimsel yöntemlerle yapılmaya başlanması ile birlikte ağızların tematik olarak incelenmesi ve ağız atlaslarının oluşturulması gerçekleşmiştir. Bu çalışmalar Türkçe ile ilgili pek çok çalışmada kullanılan verileri sunmuştur. Bunlardan en önemlilerinin başında ağız sözlükleri olarak bilinen sözlüklerin ortaya çıkması sayılabilir. Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenen sözlerden ağız sözlükleri oluşturulması yakın tarihlere dayanır (Büke, 2020: 133). Bu sayede hem Türkiye Türkçesinin derlenmeyen sözleri derlenmeye hem de dil bilgisi kuralları vb. özellikleri ile Türkiye Türkçesinin etkilediği ve etkilendiği diller tespit edilmeye başlanmıştır. Bu derlemelerde de eksiklikler yine olmuştur ve olmaktadır. Bunun en önemli nedenleri derlemecilerin bazen derleme bölgesinden olmamaları, derlemelerin belirli kaynak kişilerden yapılıyor olmasından dolayı konuların kaynak kişi ya da kişilerin mâni, türkü, hikâye, destan vb. anlatılar ile sınırlı bir alanda bilgi aktarması, günlük yaşamın hemen her alanına yönlendirilememesi (Özmen, 2010: 205) günlük konuşmalara az yer verilmesi sayılabilir. Bunlar gibi temel nedenlerle bir derleme yöresine ait kimi söz ve deyimlerin tespit edilemeden kaldığı yöreye ait sözlerin derleme ve ağız sözlüklerinde yer almamasından anlaşılmaktadır. Bu eksiklikler bazen yörede yörenin ağız özelliklerine ilgi duyan amatör hevesliler tarafından yapılan çalışmalarla bazen de akademik birikimi olan kimselerin kendi doğup büyüdükleri veya başta görevleri olmak üzere uzun süre yaşadıkları yörenin ağızlarını ele aldıkları çalışmalarla giderilmeye çalışılmaktadır. Akademik çalışmalarda elde edilen bulguların “... İli / Yöresi Ağızı”³ veya “...dan / den Derleme Sözlüğüne Katkılar”⁴ şeklinde daha derli toplu olarak kitap veya makaleler, bildiriler şeklinde akademik çalışmalarla ortaya konduğu görülmektedir. Bütün yazı dillerinin kaynaklarını bir konuşma dilinden aldıkları ve günümüz Türkiye Türkçesi yazı dili olan İstanbul Türkçesi’nin de kaynağının Türkiye Türkçesi / Anadolu ağızları olduğu (Buran, 1997: VII) düşünüldüğünde ağız çalışmalarının bilimsel yöntemlerle çalışılmasının gereği ve önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bu sayede Derleme Sözlüğünde yer almayan sözlerin derlenmesi sonucu Türkçenin söz hazinesinin zenginliği daha gerçekçi yaklaşımlarla tespit edilmiş olacaktır.

Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dönemleri bitmiş ve 4-5 yıllık bir barış dönemi gelmiştir. Çocuklar okula gitmeye başlamıştır. (%6 okuryazarlık oranını Turgut Özakman %2,5 olarak vermektedir.) <https://mehmetyakut.wordpress.com/2016/10/06/osmanli-devleti-ye-turkiyede-okuryazarlik-oranlari>

³ Örneğin: Buran, Ahmet (1997). Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları, Ankara: TDK.; Kalay, Emin (1998). Edirne İli Ağızları. Ankara TDK.; Yıldırım, Faruk (2006). Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları I-II, Ankara: TDK. vb.

⁴ Örneğin: Bulut, Serdar (2018). “Gümüşhane İli ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü’ne Katkılar”, Karadeniz Araştırmaları XV / 57-Bahar2018-s.171-190. Büke, Himmet (2020). “Denizli Ağızından Derleme Sözlüğüne Katkılar”. Sdü Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ağustos 2020, Sayı: 50, SS. 131-148.; Yıldız, Osman (2007). “Isparta Ağızından Derleme Sözlüğüne Katkılar”. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.107> vb.

Bu çalışma, doğup büyüdüğümüz, bir bakıma anadili temelini aldığımız yer olan Osmaniye merkez ağzından Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan veya sözlükte bulunup da sözlükte geçen anlamları dışında Osmaniye merkez ağzında farklı anlamları bulunan sözler ile yöreye ait bazı deyimlerin Türkçenin söz varlığına katkısı olması düşüncesi ile hazırlanmıştır. Çalışmada yer alan malzemeler kendimizin de üyesi olduğu Osmaniye merkezde yerleşik ve Osmaniye'nin ilk yerleşik Türk unsurlarından olan Ulaşlı boyunun günümüzde dahi günlük hayatta kullandıkları söz ve deyimlerden oluşmaktadır. Çalışmadaki malzemenin canlı bir şekilde kullanılıyor olmasından hareketle, Derleme Sözlüğü'nün yanı sıra, çalışmada geçen söz ve deyimler *Osmaniye Ağzı Sözlüğü* (OAS) ile de karşılaştırılmış; böylelikle tematik olarak hazırlanmış olan sözlüğe de katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Osmaniye ili ağzı

Osmaniye İli ağzı, Leyla Karahan'ın *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* adlı çalışmasında, çalışmanın ilk kez yayınlandığı 1992 yılında Osmaniye Adana'nın ilçelerinden biri olduğu için olsa gerek, yer almaz. Bununla birlikte Türkiye Türkçesi Ağızlarının genel bir sınıflandırmasında Osmaniye İli ağzının, alt grupları ile birlikte, Batı Grubu Ana Ağız Grubu'nun VII. Alt Grubu'nda *Tarsus (İçel), Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Darende, Akçadağ, Doğanşehir (Malatya), Birecik, Halfeti (Urfa) ağzları* (Karahan, 2017: 114-178) arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Bu genel sınıflandırmanın yanı sıra Osmaniye merkez Ağzı, Doğu Çukurova Ağızları'nın önemli bir bölümünü oluşturan Osmaniye ili ağızlarından biridir. Bu bakımdan Doğu Çukurova Ağızlarını oluşturan Osmaniye ilinin tamamı ile Adana ilinin Kozan, Ceyhan, Yumurtalık ilçeleri ağızları arasında yer alır (Yıldırım, 2006: 30-31). Osmaniye ili Ağzı Osmaniye'nin kuruluşunda önemli rol oynamış Ulaşlı, Tecirli, Avşar, Varsak, Fettahoğulları gibi Türkmen boylarının ağız özelliklerinin toplamından oluşur. Bu boyların yerleşimlerine göre ağız bölgeleri: **Merkez:** Temel yapıyı Ulaşlı (Alibekiroğulları, Çenetler) oluşturmakta olup (Alibekiroğlu, 2015: 479), bir kısmı Tecirli (Cırnazlı, Palalı)'dir. **Bahçe ilçesi:** Fettahoğulları. **Düziçi ilçesi:** Varsak (Farsak) ve Tecirli. **Hasanbeyli ilçesi:** Ulaşlı. **Kadirli ilçesi:** Bozdoğan ve Avşar. **Toprakkale ilçesi:** Çoğunluğu Tecirli olmak üzere Cerit ve Yörüklerden oluşan ağız bölgelerinden oluşmaktadır (Gök, 2021: 30-31).

Osmaniye ili merkez ağzından söz derlemeleri

Aşağıda verilecek olan söz ve deyimler, üyesi olduğumuz, ağırlıklı olarak Osmaniye merkezde yerleşik Ulaşlı Boyu mensuplarının günlük hayatta kullandıkları dil malzemesinden oluşmaktadır. Uzun yıllar süresince tarafımızdan not edilmiş söz ve deyimler öncelikle Derleme Sözlüğündeki sonra da Osmaniye Ağzı Sözlüğündeki verilerle karşılaştırılmış ve her iki sözlükte de şekil ve anlamca yer alan söz ve deyimler listemizden çıkarılmıştır. Derleme Sözlüğü ile Osmaniye Ağzı Sözlüğünde bulunmayan ya da bu sözlüklerde bulunup da farklı anlamlar taşıyan söz ve deyimler çalışmanın malzemesini oluşturmuştur. Bu malzeme şöyledir:

İsimler

acımık: öd, safra kesesi.

DS (50-51)'de acımık madde başı olarak 3 kez yer almıştır. **acımık (I)**(1- acımığ, acımih, acumuh, 2- acimuk, acimik, acimik, acumuk) varyantları verildikten sonra; 1- Çok sık dallı, acı ve fena kokulu bir yaban otu (Çiftlik, İncesu, Dinar, İshaklı, Bolvadin-Af., Uluğbey, Senirkent, Kumdanlı, Sücüllü, Körküler, Yalvaç, Banus, Eğridir-Ispt.). 2-Çokça buğday tarlasında biten ve delice, karamuk da denilen ot ve tohumu (Kalfa-Uş., Yassıviran, Senirkent, Akçaşar, Eğridir-Ispt., Bunak, Tefenni, Ürkütlü, Bucak, Çerçin, Aziziye; Gökçeyaka-Brd., 3-Sütleğen (Çarşamba-Sam.), 4-Peygamber çiçeği (Aliköy-Ispt.) olarak; **acımık (II)** merhamet (Ermenek-Kn., Mut-İç.) ve **acımık (III)** insana sımsıkı sarılan, sırnaşık kimse (Şarki Karaağaç-Ispt.) şeklinde yer almaktadır.

DS (51)'de acımık'ın *saфра kesesi* anlamındaki kullanımı Yayladağı köyleri-Hatay'dan derlenen "acımık torbası" şeklindedir. OAS (2021: 35)'de ise *sidik torbası* olarak verilmiştir.

āl: çit. (genel)

ağıl > āl değişimi ile ortaya çıktığı anlaşılan sözcük bu şekliye DS'de yer almamakta; OAS (2021: 41)'de ise yalnızca: "Hayvanların barınağını çevreleyen çit." olarak verilmektedir.

añar tiñer: "vallahi billahi" anlamında yemin sözü.

anariye (anarya): (taşıklar için) geri geri (gitmek).

arnı keçe burnu biz: domuz.

buñaç: akarsu önüne gelişi güzel çekilmiş küçük, geçici set.

cilis: boş, kuyruksuz, apaçık olan. Genel olarak yalan sözcüğü ile kullanılır: *cilis yalan:* düpedüz yalan, baştan sona yalan olan.

DS (966-967)'de , **cilis:** "1- Bütün, hep, 2- Sonuna kadar, 3-Yalnız, tek, 4-Hiç, asla" şeklinde anlamları yer almaktadır.

coplañ: dizi aşan bataklık yer, *coplañ dere* şeklinde de kullanılır.

DS (999-1000)'de, **coplandere, coplun:** Sarp dağlarla çevrili vadi. (İğdecik, Sancaklıboz, Eşme ve köyleri-Uş., Kemerdere, Yenişehir-Brs., Büyüknacar-Mr., Başlamış, Dört Yol, Hat., Karaman, Ziverek-Kn., Elbistanlı, Kadirli, Erzincan-Ada.) kaydı bulunmaktadır.

çal: dikenlik, çalılık yer; bük.

OAS (2021: 91). 'de, "taş yığımından oluşan duvar, set" anlamı verilmiştir.

çalçiriş: gelişi güzel, baştan savma iş (yapmak).

çalgap: bir anlık, belli belirsiz, çok kısa bir süre (görmek).

DS (1051)'de, **çalgap** şekli ile yer alan söze anlam olarak 1. dalga (Brs), 2. bir parça (Uluşiran, Şiran-Gm.) anlamları verilmiştir.

çölpeşik: karmaşık (iş).

diñgög: baykuş.

ebcik: küçük ev. Tek oda kerpiç veya tahta evler için kullanılır.

Söz “*Ciğeriñ ebcî uça*” kargışında da geçer.

eke: bilmiş, kibirli, ukala.

Bu söz, Arapça ekber sözünün çoğulu olan “ekâbir” (Devellioğlu, 1996: 212) sözünün Osmaniye merkez ağzında Türkçeleşmiş şekli olup; söz ortak kök olarak da kullanılmaktadır, bu kullanım **ekemiş** (kişi) kullanımındaki sıfatfiil ekinden (eke-**miş**) anlaşılmaktadır.

elevüş/ellevüş: saksagan.

elevüş / ellevüş cücü: 1. çirkin, 2. çelimsiz ve sevimsiz olan (kimse).

fini: 1. ufak tefek, 2. sinisi, yaramaz kimse.

Fino köpeğinden esinlendiği anlaşılan sözcüğün OAS (2021: 132).’de “fino / fini: köpek yavrusu” şekli bulunmaktadır.

galp: 1. Donuk, mat. 2. aşırı derecede soğukkanlı, donuk kişi.

TS (2010: 1285)’de Arapçadan alındığı belirtilen “kalp III” sözünün 1. *Düzme, sahte, geçmez (para)* anlamında gerçek anlamı ile 2. *İşe yaramaz tembel (kişi) ve 3. Yalancı, kendine güvenilmeyen (kişi)* anlamlarında mecaz anlamları olan bir sözcük olduğu bilgisi yer almaktadır. Osmaniye merkez ağzındaki *galp* sözcüğü Arapçadan alınan *kalp* sözcüğünün varyantı ve “1. Donuk, mat. 2. aşırı derecede soğukkanlı, donuk kişi.” anlamları kazanmış şekli olduğu anlaşılmaktadır.

garipdos: okalıptüs (ağacı).

geyik sırası: kimyon.

gıcımik: 1. kaşıntı tutması, bir şeye alerji göstermek. 2. bir şeyden hoşlanmamak.

DS (2027-2028)’de *gıcımik* şeklinde ve altı madde başında görülür. Bunlar; **gıcımik (I)** Kısa boylu (kimse). (İğdecik-Isp.), **gıcımik (II)** İneklerin yem yemesine engel olan, ağzında meydana gelen koni şeklindeki etler. (Denizli, *Beşikdüzü-Tr.; Hacıilyas *Koyulhisar-Sv.), **gıcımik (III)** Çocukça hareketler yaparak konuşan, çocukluğa özenen (kimse). (Yassıören *Senirkent-Isp.), **gıcımik (IV)** Yaban güllerinin dökülmesinden sonra dallarda kalan yuvarlak ve kırmızı meyvesi. (tevfikiye-Çkl.), **gıcımik (V)** Çok fazla, sık. (Çığırı *Dinar-Af.), **gıcımik (VI)** melez hayvan. (İğdecik-Isp.) anlamları verilmiştir. Bunların yanı sıra Bor-Nğ.’den derlenen **gıcımik dutmak (gıcımik dutmak)** şeklinde olan ve “Sıkıntılı bir şekilde kıpırdanmak, sabırsızlanmak” anlamına gelen birleşik fiile de yer verilir Osmaniye merkez ağzındaki kullanım bu birleşik fiildeki anlama yakınlık göstermektedir.

Söz OAS (2021: 146)’de *gıcımik / gıcımik* yalnızca “kaşıntı” olarak yer almaktadır.

gıngılbıç: tahterevalli.

hözi: suratsız, meymenetsiz, aşırı soğukkanlı kimse.

höşürüm: sık dikenli, çalılıklı yer, bük.

DS (2439)’de, “höşürüm: Kayalardan hızla akan suyun açtığı gedik”, anlamında (Genezin, Avanos-Nş.) ilçelerinden derlendiği belirtilerek yer alır.

huhucu: tarikat ehlerinden olan, zikir çeken.

kef: et / tavuk haşlama, mercimek vb. çorba pişirirken kaynama sırasında yemeğin yüzünde oluşan yağlı köpük.

DS (2718)'de kef: Orakçıların kullandığı parmak uçları tahta, meşin eldiven. (Gaz.) bilgisi yer almaktadır. OAS (2021: 187)'de ise "sıvı şeylerin zamanla yüzünde oluşan pamukçuk" olarak geçmektedir.

közkā: bir ucu yanar durumda olan odun parçası.

mere: çelik çomak oyunu.

DS (3167)'de, mere için şu anlalar yer almaktadır: 1. Yeni dikilen ve henüz üzüm vermeyen bağ. (Pirlerkondu Hadım-Kn.), 2. Oyunda kale, sınır. (Nizip-Gaz.), 3. İşlenmemiş, sürülmemiş sert toprak (Eğridir köyleri, Sütçüler köyleri-Isp.), II. Çayır, otlak (Eğridir köyleri, Sütçüler köyleri-Isp.; Tokat-Es.; Uluşiran, Şiran-Gm.).

mere (çelik çomak) daha çok meydanlık, çayırılık alanlarda oynanan bir oyun olduğu için Arapça mera: çayırılık, otlak (Devellioğlu, 1996: 617) sözünün "mere < mera" ses ve anlam değişmesi ile ortaya çıkmış şekli olabilir.

mılkıç: iyi yetmiş, en tatlı halini almış kiraz, yeni dünya, erik, kayısı, şeftali vb. türünden kabuğuyla tüketilen / tüketilebilen meyve. Mılkıç, turunçgiller, kavun, karpuz, ceviz, badem vb. kabuğu yenmeyen meyveler için kullanılmaz.

naylon: traktör römorku.

nicepli: 1. Büyükçe, güçlü, güçlüce. 2. Benzeri görülmemiş.

omçalı: 1. Kökleri sağlam, yayvan olan ot, ağaç. 2. Fiziki güçlü, kaslı ve iri yapılı olan kimse.

DS (3279-3280)'de, "omça, omca, omce, omuca, omurca" varyantları olduğu; 1. Omurca: Bağ kütüğü, asma. (Kemalpaşa-İz.; -Sm.; Çardak-Mr.; -Krş.;-Ky.). 2. Üzüm çubuğu. (-Ank.; -Krş.). 3. Kalın çam ağacı. (Mineviz, Mustafakemalpaşa-Brs.). 4. Ormanda çürüyüp yıkılmış ağaç. (-Bo.). 5. Odun. (-To. ve çevresi). 6. Büyük odun parçası. (Kangal-Sv.), omça: kalın ve enlice diken (Kilis-Gaz.) bilgisi yer almaktadır.

Osmaniye merkez ağzındaki *omçalı* kullanımının, *omça* sözcüğünün "kalın, enli" anlamının "+lı" isimden isim yapma ekiyle genişlemesi sonucu "güçlü, sağlam" şeklinde bitki ve insana uyarlanmasıyla ortaya çıktığı görülmektedir.

omuzu sakızlı: oduncu (zompcu, tahtacı).

osurup burnuna tuttuğu zaman: ergenlik çağı.

öndüç: borç, ödünç.

Ödünç sözcüğünde yaşanan uzak göçüşme ile oluştuğu anlaşılıyor. Sözcüğe OAS (2021: 233)'de "bir tas, tabak veya herhangi bir kabı ağzına kadar doldurup aynı ölçüde geri almak üzere borç vermek, ödünç." anlamı verilmiştir.

özür: yara, kesik şeklinde iz, defo.

pellempüs: aylandız ağacı.

Yörede “osuruk ağacı⁵” olarak da bilinir.

pıslanpapır: saklanbaç

OAS (2021: 244)’de *pıslan patır* varyantı ile kaydedilmiş.

sın: deneme.

sına- fiili ile ilgili; hatta bu filin kökü olduğu anlaşılıyor.

soypanti: ipsiz sapsız, serseri, başına buyruk olan, avare.

tavşan kıcı: üzüm, dut şurubu ile yapılan bastık.

ting / çing: bulutsuz gökyüzü. ayaz sözcüğü ile kullanılır, havada hiç bulut kümesi olmadığı zamanki ayaz durumu anlatır: *ting / çing ayaz*: gökyüzünde hiç bulut yok ve ayaz var...

vacibi: 1. Piç, 2. Çok haşarı çocuk.

villivicir: hile, gözü dört dönmek, içten pazarlık (yapmak), fitne fücür.

Gözleri villivicir okuyor. şeklinde deyim içerisinde kullanımı oldukça yaygındır.

Bu sözün *fitne fücür*’un değişmiş hali olduğu anlaşılıyor.

yöre: ağzın etrafında oluşan çeper. Ayrıca bununla ilişkili *ağzı yörelenmek* birleşik fiili vardır. Fiil şeklinin anlamı da “yemek yerken ağız etrafının çeperlenmesi”dir.

DS (4308-4309)’de yöre için varyantları ile birlikte altı madde başında yer verilmiştir. **yöre (I)** [yörek (II), yüre (I)] 1. Çevre. (*Eğirdir köyleri-Isp.; -Mn. ve çevresi; Gümele *Söğüt-Bil.; Aşağı Ilıca, Tokat-Eşç; -Çkr.; vd.). 2. Harman yerinin kıyısı. (Dodurga *Bozüyük, Zeyve *Söğüt-Bil.). **yöre (II)** Buğday saklanan tandırda, buğdayın çürümemesi için, toprakla arasına konulan saman. (Şabanözü *Polatlı-Ank.; Bilecik, Sille -Kn.). **yöre (III)** 1. Değirmenlerde taşla kaskak arasında kalan salt un. (Ilıcaksu *Domaniç, *Emet, Zeyve *Söğüt -Kü.). 2. İri un (Yukarı Seyit *Çal -Dz.). 3. Hamur açmada kullanılan un. (Tokat -Es.; -Sv.). **yöre (IV)** Kağnı tekerinin ağaç bölümleri. (İslam, *Eğirdir köyleri, -Isp.; Aziziye -Brd.). **yöre (V)** Avlu. (Akdağmadeni -Yz.), **yöre (VI)** Çarık kıyısı (Köprücek *Emet -Kü.).

OAS (2021: 353)’de de “1. etraf, çevre. 2. Değirmende yere dökülüp hayvanlara yedirilen döküntü” anlamları verilmiştir.

zavzartı: boş beleş, sözünün eri olmayan kimse.

zollō: hem aşırı ve biçimsiz şekilde iri cüsseli hem de akli kıt kimse.

zompcu: oduncu, tahtacı.

zopzekil: ergenlik çağındaki, serseri ruhlu erkek çocuk.

⁵ Çok kötü koktuğu için bazı yörelerde “kokar ağaç” bazı yörelerde “osuruk ağacı” diye adlandırılan bu ağacın Latince adı “ailanthus altissima”dır. <http://www.ortakses.com/osuruk-agaci-2807yy.htm>

Edatlar**uşak:** acaba.

Nirde ğaldı uşak? (nerde kaldı acaba?)

yöllā / yölleki: 1. yok daha neler, hadi canım sende, vb. anlamlarında tepki / inanmama ifadesi 2. Az kalsın.

1.yöllā / yölleki cin hōriyo, şeklinde deyim hali de kullanılır. hōrmek: bağırarak.

2. yöllā / yölleki düşecādim, (Az kalsın düşecektim.)

Zarf**zati:** zaten. Arapça “zāten Doğrusu, doğrusunu isterseniz, esasen, zati” (TS, 2010: 2626) sözcüğünün Osmaniye merkez ağzındaki telaffuzu.**Filler****dolukmak:** kas tutulması.**döhnemek:** belirli bir mekânı ya da eşyayı dağıtmak, bir yerin düzenini bozmak.

DS (1546-1547)'de, 1. Gözü yaşarmak, ağlayacak duruma gelmek. (Eğridir köyleri, Sütçüler köyleri, Uluğbey, Senirkent, Sarıdris, Şarki Karaağaç-İspt; İğdir, Çivril, Çal-Dnz.). 2. Çeşitli nedenlerle nefesi kesilmek, nefes alamaz hale gelmek, kuvveti kesilmek. (Tokat, Bozan-Es., Paşaköyü, İğneciler, Mudurnu, Bo., Bor-Nğ., Ermenek-Kn., Mut köyleri, Civanyaylağı, Mersin-İç.). 3. Koşmaktan, yorgunluktan vücudunun bir yeri ağrılamak. 4. Karnı aç olduğu halde çeşitli nedenlerle doymuş gibi olmak, yiyememek.

ğabannamak / ğabanlamak: bir şeyi tamamen ele geçirmek, zaptetmek. (Musdā masanıñ alēni ğabannamış.)

DS (1884)'de Osmaniye merkez ağzındaki anlama yakın anlamlı olarak gabanmak: abanmak (Anamur-İç.) şekli yer almaktadır.

ğallālemek: birini ikna ederek başından savmak, göndermek.**ğavsallamak:** toptan almak, her şeyi toparlamak. (gavsal: büyük küfe demek olup, kavsal sözcüğünün yerine sepet yaygınlaşmıştır, ancak *ğavsallamak* fiil şeklinin kullanımı yaygındır.**heytiklemek:** bir şeyin arkasından başını çıkarıp bakmak, dikizlemek.

DS (2354-2355)'de; heytik I: kanarya büyüklüğünde, nakışlı bir çeşit kuş (Genezin, Avanos-Ns.). heytik II: Korku, heyecan (Bahçe-Ada.) şeklinde heytik sözcüğü yer almaktadır.

OAS (2021: 170)'de “heytik: dikkatli dik bakış, heytikle-: dikkatli dik bakış.” Olarak geçmektedir.

heytiklemek, DS'de geçen *korku*, *heyecanla (bakmak)*'tan kaynaklı olabilir.**ikiştirmek:** yumruklamak, pataklamak.**mudara etmek:** minnet etmek, bazen, *yaralı parmağa işememek* anlamında kullanılır.

DS (3215)'de “mudara” sözü vardır.

örk kaçmak: ateşin etrafa sıçraması, yayılması, yangına neden olması.

DS (3347)'de örk sözcüğü 3 madde başında görülür. Birincide örk sözcüğünün “örkan, örken” varyantları olduğu, bu varyantlarla birlikte sözcüğün: 1. Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip ya da zincir. (Çığrı, Dinar-Af.; Gelendost, Kumdanlı, Yalvaç, Uluğbey, Senirkent-Isp.; Homa, Çöplü, Çivril, Dağal Çal-Dz.). 2. Hayvanı çalıya bağlamaya yarayan, ucu halkalı demir kazık. (İnebolu-Ks.; Karaözü, Gemerek-Sv.). Örk II: yetki (Çal-Dz.). Örk III: 1. Kök (Akçapınar-Kn.). 2. Kavun, karpuz, kabak, vb. sebzelerin toprağın üstüne yayılan kol gibi dalları.) (-Nğ.; Kadirli-Ada.) anlamları bulunduğu derlenen yerler ile birlikte verilmiştir.

Osmaniye merkez ağzındaki kullanım DS'de son maddenin 2. anlamında görülen telminli bitkilerin toprağın yüzeyinde yayılıp dağılması ile benzerlik kurulması sonucu ateşin yayılması şeklinde kullanılmış olabilir.

peyktirmek: birini (genelde, lafla ezip) uzaklaştırmak, kaçırmak.

DS (3438)'de, peyikmek, pèyihmeyh: korkmak, ürkmek (Afşin ve köyleri-Mr.; Afşar köyleri, Pınarbaşı-Ky.) bilgisi yer almaktadır. OAS (2021: 243)'de de etken hali verilmiştir. Osmaniye merkez ağzında *peyikmek* şeklinde etken haline rastlanılmamıştır.

sümülcün etmek: beklemekten usandırmak, sabır bırakmamak.

DS (3713)'de yalvarmak istemek anlamında “sümülcemek” (Banaz-Uş.-Kü.) bilgisi yer almaktadır.

tarsıkmak: birinin üstüne gelmesinden bunalıp, kaçmak. Sözcük, “Tarsıkdırmak” şeklinde ettirgenlik eki almış haliyle de sık kullanılır, bu durumda; birini aşırı sıkboğaz ederek uzaklaştırmak, bir ortamdan birinin kaçmasına neden olmak, anlamına gelir.

DS (3835)'de, tarsıkmak: bir şeye üzülmüş, sinirli davranışlarda bulunmak. (İğneciler, Mudurnu-Bo.), ve “tarsımak, tarsamak, tesimek” varyantları ile “canı sıkılmak, bunalmak” anlamları ile yer almaktadır. Osmaniye merkez ağzındaki anlamına bu anlamları çok yakın olup, “kaçırmak, uzaklaşmaya neden olmak” anlamı ile farklılık göstermektedir.

vızzıkla: 1. sigara, tütün içmek. 2. Körüklemek.

OAS (2021: 329)'de “1. Hızlanmak. 2. Gayretle çalışmak.” anlamları verilmiştir.

yalp etmek: parlamak.

DS (4149)'de “yalp yalp” ışıllı ışıllı (-Gaz.) şekli bulunmaktadır. OAS (2021: 335)'de; “yanıp yanıp sönmek, kısa aralıklarla parlamak.” şeklinde yer almıştır.

yatırmak: çok hızlı koşmaya başlamak, kaçmak.

DS (4202)'de, yatır-mak: üzüm çubuklarını kökünden ayırmadan toprağa gömüp köklendirmek. (Bor-Niğ.) bilgisi yer almaktadır.

yoymak: 1. ağaçların, çiçeklerin bir hastalık nedeniyle yaprağını ve meyvesini dökmesi; 2. (mecaz anlamda) evladın evden ayrılıp ayrı yuva kurması.

OAS (2021: 352)'de, iki kez madde başı olarak verilen fiil birinde “Çiçeğin çiçek yapraklarını dökmesi”; diğerinde: “tavuk kurkluktan, kuluçkadan çıkmak. “olarak verilmiştir.

Deyimler

dört bacak etmek: kendi başına hareket edemeyecek hasta ya da sarhoş birini kol ve bacaklarından tutup taşımak. Bazen *ağır bir nesneyi birden fazla kişinin taşımalarını* anlatmak için de kullanılır.

OAS (2021: 115)'de; “Kollarından ve bacaklarından tutup taşımak.” Açıklaması yer almaktadır.

ekelik söktürmek: hava atmak, bilmişlik taslamak, ukalalık etmek.

eyā siviştirmek: tembellik etmek, erinmek.

ğara ğaygıda ğalmak: çok kaygılanmak.

ğavlangoza çevirmek: soyup soğana çevirmek. Gavlamak (kavlamak) ve goz (ceviz) sözcüklerinin birleşmesi ile oluşmuş bir sözcüktür. Gavlangoz; dış kabuğu soyulmuş ceviz anlamındadır.

DS (1944)'de gavlangoz: içi boş odun (Kızılköy, Dinar-Af.) kaydedilmiştir.

götünün kulağı duymamak: kulak asmamak, oralı olmamak.

gözleri villivicir okumak: sinsice, içten pazarlıklı bakmak.

gözünüñ kirişi ğırılmak: pes etmek.

hakı bokunu ödememek: bir işin getirisinin harcanan emeğe değmemesi, semeri ile seksene mal olmak.

hasan ali türküsü olmak: işlerin uzaması, planlanan zamanın belirsiz süreye sarkması.

hayma dalı sarartmamak: sebat etmemek, bir yerde uzun süre kalamamak.

it gılı postal bā (bağı): boş, değersiz söz, konuşma.

DS (2568)'de aynı anlamda fakat sadece “itgılı” olarak (Bor-Niğ.) derlenmiş şekli yer almaktadır.

kelleyi küllük tutmak: 1. Başı, çene göğse degecek denli öne eğmek. 2. Başı çarpmalara karşı sakınmak.

öteden beri gelmek: en son söylenecek olanı başta söylemek; *bir çuval inciri berbat etmek* anlamına yakın bir kullanımı da vardır.

sizin it bizim paltayı getirdi mi: boş konuşmak

şinātine bōmak (<boğmak): haksızken, laflarıyla üstün duruma gelmek, cazgırlık yapmak.

tekeden teleme çalmak: imkansız gibi görünen bir işi yapmak. “Çobanın gönlü olursa tekeden teleme çalar.” deyiminde uzun şekli ile yer alır.

Sonuç

Bu alışmada Osmaniye merkez ağzından, hemen tamamı konuşma dilinde sıkça kullanılan 50 isim, 2 edat, 1 zarf ve 16 fiil olmak üzere toplam 70 söz ile 17 deyime yer verilmiştir. Çalışmada yer alan isim türünden 50 sözün 39'unun, 16 fiilden 10'unun ve 2 edattan 1'inin ve 1 zarf ile 17 deyim DS'de bulunmadığı; çalışmada yer alan isim türünden 12 söz ile fiil türünden 6 söz ve 1 edatın DS'de yer alan anlamlarından farklı anlamlara sahip olduğu görölmüştür. Bunun yanı sıra çalışmamızda geçen edat ve zarflar da dâhil 54 sözden 28'inin, 16 fiilden 10'unun ve 17 deyimden 16'sının tematik olarak hazırlanmış Osmaniye Ağzı Sözlüğü'nde de bulunmadığı; geriye kalan söz ve deyimlerin de farklı anlamları olduğu tespit edilmiştir. Yukarıda değinildiği üzere, başta Türkiye Türkçesi söz hazinesinin tespiti olmak üzere onun ses, şekil ve anlam bilgisi gibi temel özelliklerinin tespiti için ağızlardan söz derlemelerinin önemli olduğu, çünkü henüz tespit edilmeyen / edilemeyen söz ve deyimler bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle herhangi bir ağız bölgesinde / yöresinde yöreye hâkim ve dilbilim ve Türk dili alanında donanımlı araştırmacıların çalışmaları daha sağlıklı derlemeler yapılabilmesi için önem taşımaktadır.

Kullanılan transkripsiyon harfleri

ā: uzun a ünlüsü

ē: uzun e ünlüsü

ġ: art damak g ünsüzü

ĩ: uzun, ön damaksıl i ünlüsü

ñ: art damak geniz n'si ünsüzü

ō: uzun o ünlüsü

õ: uzun ö ünlüsü

ū: uzun u ünlüsü

ũ: uzun ü ünlüsü

Kısaltmalar

DS: Derleme Sözlüğü

OAS: Osmaniye Ağzı Sözlüğü

TDK: Türk Dil Kurumu

TS: Türkçe Sözlük.

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğer/leri

Kaynaklar

- Alibekiroğlu, Sertan (2015). "Osmaniye İli Ulaşlı Ağzında İkincil Uzun Ünlülerin Oluşma Nedenleri", *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*, 16-18 Ekim 2014, Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi, 2. Cilt, s. 477-486.
- Bulut, Serdar (2018). "Gümüşhane İli ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar", *Karadeniz Araştırmaları XV / 57-Bahar2018-s.171-190*.
- Buran, Ahmet (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK.

- Büke, Himmet (2020). “Denizli Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar”. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ağustos 2020, Sayı: 50, SS. 131-148.
- Devellioğlu, Ferit (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Gök, Murat (2021). *Osmaniye Ağzı Sözlüğü*, Ankara: Grafiker.
- Gök, Murat (2022). *Osmaniye İli Ağzıları ve Söz Varlığı I-II*, Ankara: Grafiker.
- Güzel, Ferdi (2019). “Derleme Sözlüğü’nde Tanımlama ve Tanıklama Yanlıları”, *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Tolum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4, Eylül, 2019: s:55-70.
- Kalay, Emin (1998). *Edirne İli Ağzıları*. Ankara TDK.
- Karahan, Leyla (2017). *Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması*. Ankara: TDK.
- Korkmaz, Zeynep (2000). “Türkiye’de Ağız Sözlükleri”. *Türk Dili*, S:583, s.7-14.
- Özmen, Mehmet (2010). “Ağızlardan Söz Derleme Çalışmaları ve Derlemelerle İlgili Sorunlar”. *I. Uluslararası Türk Dialectolojisi Çalıştayı, 15-20 Mayıs 2008*, Gazi Magosa/Kıbrıs. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 20, 2010: 203-212
- Uzun, Muzaffer (2017). “Dil Seferberliği Kapsamında Birinci Derleme Çalışması: Rize Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 2017; (22): 109-138.
- Türkçe Sözlük* (2010). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, Faruk (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağzıları I-II*, Ankara: TDK.
- e-kaynaklar**
- Köksal, Fazlı (2019). *Osuruk ağacı*. <http://www.ortakses.com/osuruk-agaci-2807yy.htm> (Erişim: 07.06.2022).
- Yakut, Mehmet (2016). Osmanlı Devleti ve Türkiye’de Okuryazarlık Oranları. <https://mehmetyakut.wordpress.com/2016/10/06/osmanli-devleti-ve-turkiyede-okuryazarlik-oranlari> (Erişim: 01.06.2022).
- Yıldız, Osman (2007). “Isparta Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar”. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.107> (Erişim: 08.06.2022).